

ד'בריס ט"ו, ח'

פשיצור בנתינת לדיקה מפורש בפסוק כ.די מחסורו אשר יחסר לו. את פשר ה.די מחסורו מליין בכתובות-

כתובות ס"ז ע"ב, ת"ר יתוס שבא לנישוא... שלשה ניילין

פפסוק כפ"ד, אשר יחסר לו, לפחות שפאושט, ל"ורק' מודדק ע"פ פנ"רכ- עד כדי שפ"לד - למרות צניותו-
הבין דלבו שט צני בן טובים - שקשה לו באמת דל"א צבד דרו"ף דפניו עד כדי שפדבר כל"ט, די מחסורו.

ע"פ הפסוק ניתן דהבין שפיחיד חייב דספק דכל עני שפוא מודע לו דמנ"בו את כל ל"רכיו.

סנפדרין ס"ד ע"ב, אבידתו ואבידת אביו... מאפס, ורש"י ד"ה דל"א, ...צניות וד"ה פתם

אסור דאדס דל"רוס דכך שיבא לידי צניות.

כתובות נ' ע"א, א"ר אילעא באושא פתקינ... כי קנאו, רש"י, ותוד"ה א"ל יבזבז

באושא תקנו חז"ל שאסור דתת יותר מחומש נכסיו (בתחלה, ואח"כ חומש מפניו) לו - אב"ד אין לו לחזור
ולתת חומש ממש (שקשה). - כנראה כשיצור ה.אפס כי דא יפ"ה ד"ק אביו, ומ"א חז"ל אסמכתא ה.עשר
דצערני' על יצקב אביו.

ש"ס ס"ז ע"ב, מר עוקבא הוה צניא בשיבותיה... דית לן בה'

מחוק דפסיתו ש"ד אדס אין חשש ש"א י"צ"ק דבריות ומותר דתת עס יותר מחומש.

ערכין ד' כ"ח ע"א משנה, מחריס אדס... ונ"א, אמר רבי אלעזר... ומנן רבי עקיבא'

ד"פ רב"ע כ"ח שאסור דתת יותר מחומש דל"ניס, כך אסור דפקדיש יותר מחומש נכסיו.

וא"כ - אס כי פחיוב פוא דתת, די מחסורו - פי"נ בתנאי שאין פננתן מסכן את ע"מנו בפ"צור מנונ - ואחרי
תקנת אושא פשיצור פוא ד חומש

ב"מ ד"א ע"ב, נתן נתן אין די אל"א... תתן מ"מ ורש"י

עס כשאניו יכ"ל דקיים את ה.די מחסורו במל"א, בכל זאת קיים מ"לות לדיקה במתנה מוצעת ש"ל.

רמב"ם פ"ז מתנות עניים פ"א - ה', ...פחות מכאן אין רע'

פרמב"ם פסק ש"י שידו משעת חייב דתת די מחסורו, ונ"י שאין ידו משעת אס רוב"ה דתת בעין יפ"ה יתן חומש
ואס דל"א א"ל יתן פחות ממשער - ולכאורה פתעלם פרמב"ם מתקנת אושא.

רמב"ם פ"ח ערכין פ"ד י"ג

בל"ע דפקדש פסק פרמב"ם כמשעות פ"א

ערוך פשלחן י"ד סי' רמ"ט ס"ג

פערך פשלחן פ"י את ה.די מחסורו ברמב"ם (ובאר) כשפוא פחות מחומש ומע"ר.

פ"ה"מ דפרמב"ם דפוא פרק א' משנה א' ד"ה ונ"א דתת חסדים

לכאורה דברי פרמב"ם כאן אינם אולי בקנה אחד עס מה שכתב ב"ד - שפ"י ש"ס כתב שפחומש פוא
נדת חסידות מ"י שאינו מסוגל דתת די מחסורו וכאן כתוב שאינו יכ"ל דפ"א את ע"מנו מדי מחסורו עד שיתן
חומש. ומה שקשה ביותר אל פרמב"ם כאן פוא ז"ה שפתי"ר דתת יותר מחומש - ופוא כנ"ד פלמרות שראינו
ג"ס סותר למה שכתוב דענין פקדש -

ברכי יוסף י"ד סי' רמ"ט ס"א

הברכ"י פ"י שאסור דל"בז יותר מחומש כשמע"מ פול"ך ומחלק כספ"י, אב"ל כשמזדמן בפניו נ"רכ מותר
לו דפוס"ף אל חומש (א"ף שאינו חייב דפוס"ף), אב"ל בעל"ל דסתיר"ה בין פ"ה"מ ל"ד פ"י שפרמב"ם חז"ר בו.

אופת חסד חלק שני פ"ט סעי' ד'

עס פח"ח ר"ה דפרש את דברי פרמב"ם כן - דחלק בין עני פפואד דפניו דבין פמחפש לו לדיקות, ופ"א ג
את דברי פ"ר"א שפ"י"מ א"ניס מ"ש"ל"ס את מ"לות לדיקה אס ענתים פחות מחומש - אב"ל דברי פרמב"ם
ביד סותרים ז"ה, ובס"ף פ"א ג"ס את דברי רבינו ירוחם שאין חייב דפוס"ף חומש אל מ"ל"ה אב"ר - וז"ה ש"ס
כ"ח בעני פפואד דפניו.

ש"ע י"ד סי' רמ"ט ס"א ורמ"א ...כ"ה שיר"ה'

הש"ע פסק כ"ח פרמב"ם - ובכ"ל זאת חשש פח"ח דשיטת פ"ר"א שפ"א שיטת פרמב"ם בפירוש פמשניות
דאס נ"דמן בפניו נ"רכ חייב דתת לו די מחסורו עד שיצור חומש.

15 'שו"ת אצרות משה חלק י"ד א' ס' קמ"ט, ובדבר אס תקנת אושעא...

פשוט פסק כראב"ק סוס ידו משנת חייב דתת די מחסורו אפילו יותר מחומש - ופסביר ר' משה שחז"ל לא תקנו לאסור יותר מחומש במקום שיכוד לקיים את פדאורייתא, ופרא"א חולק - ולמאשה פסק ר' משה שאין דתת יותר מחומש חוץ לאיפה שיש פיקוח נפש. (ופשוט לו דר' משה שבפיקוח נפש חייב גם יותר מחומש.)

ר' משה פזכיר את דברי פשמ"ק בלגא דפחזקת פתורא -

16 שיטת מקובלת לכתובות נ' ע"א ד"ה פמבבז

בשמ"ק למד בירושלמי סוס נתן יותר מחומש מקבד עזיו שכר - אבד הפמיד את פדבריס בתלמוד תורה דוקא וכר"ע ס.

17 חכמת אדם העכות לדקה כדל קמ"ד ס"

דפי פחכ"א מותר דעשיר מופלג דתת יותר מחומש - וכנראה למד כן בדברי פשוט סוס ידו משנת חייב דתת אפילו יותר מחומש.

ופנה, זה שלפי פראב"ק כל פחיד חייב דתת, די מחסורו דעני במחלוקת שני"ה -

18 ב"ב ט' ע"א, תנן פתס אין פוחתין... למתנה מוצאת, רש"י, ותוד"ה לא אודיק ד"ה

רש"י ותוס' פירשו שרב פפא פ"ה סבור שעני פמחזיר אל פפתחים אין דתת לו מקופת פ"יבור ומסקנת פגמ' פ"א שנתנים לו מתנה מוצאת מן פקופה - אבד אל פחיד דא דבר פגמ' בכדל ויתכן שחייב דתת לו די מחסורו.

19 פראב"ק פרק ז' מתנת עניים ד"ה ז'

כפשוט פ"ה פראב"ק את דברי פגמ' ביחיד - ענין חייב אל פחיד דתת די מחסורו למי שחוזר אל פפתחים.

20 אור י"ד ס' ר"ג... דיתן לו די מחסורו, ב"י ד"ה נ"ש, וב"ח ד"ה ורבינו, וכן פתימה

פאר רבין את דברי פראב"ק כפשוט ופסכים אמת, אבד פב"י אצן שכונת פראב"ק פ"א דקופת פ"דדקה כרש"י ותוס' - מנדברי פאר פ"ה יולא סוס אינן חוזר אל פפתחים חל אל פחיד חייב די מחסורו ובצ"ה פב"י זה תמוה - ענין דפ"א את פחיד דפחזיק את פצני אל פחיד אדא אל פ"יבור כולו, אבד פב"ח פ"ה את דברי פראב"ק כ"מ"ש באור - ושבעני שאינן מחזיר אל פפתחים חייב פחיד דתת לו די מחסורו אשר יחסר לו.

21 שו"ע י"ד ס' ר"ג ס"א, ש"ך ס"ק א', וביאור פגמ"א אות ט'

פראב"ק פ"א את דברי פב"י שאין פחיד חייב בדי מחסורו, פש"ך ר"ה דפ"א ר"א פ"ה פגמ"א פב"ח שפחיד דתת די מחסורו פוא אל פחיד מפלג, ודחף את ר"איתו - שבמאשה פדל אן שלא פ"ה רביס אלו אן שלא פ"ה די פריס משנת, ופגמ"א דא קבד את פדח"ה - וכנראה פסק כשיטת פאר ופב"ח פראב"ק.

22 ארוך פשלחן ס' ר"ג ס"ד - פ'

דפי פערופ"ש לא נחלקו פב"י ופב"ח כדל - שפב"י מדבר ביחיד בעיר שיש שם פרה פציריס ואין שום סבב לחייב אוד יותר מפשני, ופב"ח עוסק בעשיר יחיד פצר בין עניים ואין מי שיצור פלס זולתו - אוד בודאי חייב בדי מחסורו.

1 (ח) בִּיפְתַח תִּפְתַּח אֶת־יְדֶךָ לֹא
וְהַעֲבִטְהָ תֵּעֲבִיטְנֵנוּ דֵּי מַחְסָרוֹ אֲשֶׁר
יְחַסֵּר לָנוּ:

2 ת"ד **תום שבא לישא שוברין לו בית ומציעין לו מטה וכל כלי תשמישו ואחד כך משיאין לו אשה שנאמר ד' מחסורו אשר יחסר לו די מחסורו זה הבית אשר יחסר זה מטה ושלחן לו זו אשה וכן הוא אומר אעשה לו עזר כנגדו: הגו רבנן די מחסורו אתה מצווה עליו לפרנסו ואי אתה מצווה עליו לעשרו אשר יחסר לו *אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו אמרו עליו על הלל הוקן שלקח לעני בן טובים אחד סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו ורוץ לפניו שלשה מילין:

3 *אבירתו ואבירת אביו שלו קודמת
ואמרינן *מאי מעמא ואמר רב יהודה אמר
קרא °אפס כי לא יהיה בך אביון שלו קודמה

לשל כל אדם והתם מאפס

לא יסיס בך אביון . הזכר בעלמך שלא חבא לידו עניות
לאו לאזרחיה אחא חלא להבטחה שמבטיחם שלא יהיה בהם אביונים נכתוב לא יהיה בך אביון מדכתיב אפס לאזרחיה אחא כלומר אפס
וחדל וכלה עניות ממך אפס לשון חדלה וכליה כמו (בראשית מז) כי אפס כסף :

4 *א"ר אילעא °באושא

התקינן דהמבובו אל יבובו יותר מחומש תניא
נמי הכי המבובו אל יבובו יותר מחומש
שמא יצמד לבריות ומעשה באחד שבקש
לבובו [יותר מחומש] ולא הגיח לו חבירו
ומנו רבי ישכב ואמר לה רבי ישכב ולא
הגיחו חבירו ומנו רבי עקיבא אמר רב
נחמן ואיתימא רב אחא בר יעקב מאי קרא
°וכל אשר תתן לי עשר אנשורו לך והא לא
דמי עשורא בתרא לעשורא קמא אמר רב
אשי אנשורו לבתרא כי קמא

המבובו . לעניים: מפומס . שבכסו

שלא ימךך לבריות : פשר אנשורו . שני עשורין או לא חומש: ופא
לא דמי כפרא לקמא . דכי שקלה
לקמא פשו לא פ' וכי הדתה מדליה
משער דידה לאו כי קמא הוא והין
כאן חומש בשנייה: אנשורו . מדלא
כתיב פשר אנשור לך הכי קאמר
אנשורו כדאשון כלומר משער שני
יהא כדאשון :

א"ר יבובו יותר מחומש . מפומס
בירושלמי שפסס ראשונה יטול
לבובו חומש ומכאן והלך בכל שנה
ושנה יטול חומש הרי"ט :

5 מר

עוקבא הוה עניא בשבבותיה דהוה תניל לשודדי ליה ארבע מאה זוזי כל מעלי יומא דכיפורא יומא חד
שודדינהו ניהליה ביד בריה אחא אמר ליה לא צריך אמר מאי הוית חזאי דקא מולפי ליה יין ישן אמר
מפנק כולי האי עייפנהו ושודדינהו ניהליה כי קא נירא נפשיה אמר אייתו לי חושבנאי דצדקה אשכח דהוה
כתיב ביה שבעת אלפי דינרי (**סיאנקי אמר זודאי *קלילי ואורחא רחיקתא קם בזבויה לפלגיה ממזניה היכי
עביד הכי °והאמר ר' אילעא באושא התקינן המבובו אל יבובו יותר מחומש °הני מילי מחיים שמא ירד מבכסו
אבל לארד מיחה לית לן בה :

6 מתני' °מחיים

אדם מצאנו ומבקרו ומעבדיו ומשפחותיו
הכנענים ומשרה אחרתו ואם תרדים את
כולם אינם מותרמים דברי ר"א א"ר אלעזר
בן עזריה מה אם לגבוה אין אדם רשאי
להרדים כל נכסיו על ארץ כמה וכמה
*שיהא אדם ט' הם על נכסיו :

אמר רבי

אלעזר בן עזריה אם לגבוה אין אדם רשאי
כו' : היינו ת"ק איכא בינייהו דרבי אילא
*ראמר רבי אילא באושא התקינן המבובו

אל יבובו יותר מחומש מעשה באחד שבקש לבובו יותר מחומש ולא
הגיחו לו חבירו ומנו רבי ישכב ולא הגיחו לו חבירו ומנו רבי עקיבא :

7 °נתן נתן אין לי אלא מתנה מרובה מתנה מפומס מופטס מנין . אם לא אפסר
מעעמט מעין ית"ל נתן נתן

8 א מצות עשה ליתן צדקה לעניים כפי מה שראוי לעני . אם היתה יד הנותן משנת .

שנאמר פתוח תפתח את ירך לו ונאמר ותחוקת בו גר ותושב וחי עמך
ונאמר וחי אחיך עמך : ב וכל הרואה עני מבקש והעלים עיניו ממנו ולא נתן לו צדקה
עבר כלא תעשה שנאמר לא תאמין את לבבך ולא תקפין את ירך מאחריך האביון :
ג לפי מה שחסר העני אתה מצווה ליתן לו . אם אין לו כמות מכסים אותו . אם אין לו
כלי בית קנין לו . אם אין לו אשה משיאין אותו . ואם היתה אשה משיאין אותה לאיש .
אפילו היה דרכו של זה העני לרכוב על הסוס ועבד רץ לפניו והעני וירד מבכסו קנין לו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו
שנאמר די מחסורו אשר יחסר לו . ומצווה אתה להשלים חסרונו ואין אתה מצווה לעשרו : ד יתום שבא להשיא אשה .
שוכרין לו בית ומציעים לו מטה וכל כלי תשמישו ואחר כך משיאין לו אשה : ה בא העני ושאל די מחסורו ואין יד הנותן
משנת נותן לו כפי השנת ידו וכמה עד חמישית נכסיו מצוה מן המיבחר . ואחד מעשרה בכסיו ביטני . פחות מכאן עין
רעה

⁹ וְגַלְעָד לְעוֹלָם לֹא יִקְרֶיֶשׁ אָדָם וְלֹא יִחְרִים כָּל נַכְסָיו. וְהַעֲוֹשָׂה כֵן עֹוֹבֵר עַל דַּעַת הַכְּתוּב שֶׁהָרִי הוּא אוֹמֵר מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ וְלֹא כָּל אֲשֶׁר לוֹ כִּמוֹ שֶׁבָּאָרו חֲכָמִים. וְאִין זוֹ חֲסִידוֹת אֵלֶּה שְׁמוֹת שֶׁהָרִי הוּא מֵאֲבָד כָּל מִטְוֵנו וְיִצְטָרֵךְ לְבִרְיוֹת. וְאִין מִרְחִטִּין עֲלֵינוּ. וְבוֹה וְכִיּוֹצֵא בּוֹ אִמְרו חֲכָמִים חֲסִיד שׁוֹמֵה מִכָּל מְבַלֵּי עוֹלָם. אֵלֶּה כָּל הַמַּפּוֹר מִטְוֵנו בְּמִצּוֹת אֵל יִפּוֹר יוֹתֵר מִהוֹמֵשׁ. וְיִהְיֶה כִּמוֹ שֶׁצּוּר נִבְיָאִים מְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט בֵּין בְּדַבְרֵי תוֹרָה בֵּין בְּדַבְרֵי עוֹלָם. אִפִּילוּ בְּקִרְבָּנֵת שְׂאֵדִים חַיִּיב כְּהֵן הָרִי חֲסֵה תוֹרָה עַל הַכְּמֹן וְאִמְרָה שִׁיבִיא כְּפִי מִסַּת יֵדוּ. קָל וְחֹמֵר לְדַבְרִים שֶׁלֹּא נִתְחַיֵּב בְּהֵן אֵלֶּה מִחֲמַת נִדְרוֹ שֶׁלֹּא יִנְדוֹר אֵלֶּה כְּרֵאִי לוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אִישׁ כִּתְּנַת יָדוֹ כְּבִרְכַת ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ:

¹⁰ וְהַחַיִּיב מִצְרָקָה מִפִּירֵשׁ בְּתוֹרָה בְּכִמָּה פְּסוּקִים וְכִי יִמְוֵךְ אַחִיךָ וְהַחֻזְקָת בּוֹ וְחִי אַחִיךָ עִסְךָ פְּתוּחַ הַפֶּתַח אֵת יָדְךָ לוֹ וְגוֹ' דִּי מַחְסוּרוֹ אֲשֶׁר יַחְסֵר לוֹ לֹא תֵאֶסֶף אֵת לְבַבְךָ וְלֹא הַקְּפוּץ אֵת יָדְךָ מֵאַחִיךָ הַאֲבִיּוֹן וְהַשִּׁיעוֹר מוֹה כִּמָּה שֶׁהַאֲבִיּוֹן צְרִיךְ כְּרִכְתִּיב דִּי מַחְסוּרוֹ אֲשֶׁר יַחְסֵר לוֹ אִמְנֵם הִרְבֵּר מוֹבֵן שֶׁלֹּא תִצּוּה הַחוֹרָה לִיתֵן כֹּל מֵה שִׁישׁ לוֹ לְעֵנִים וְהוּא יִשְׂאֵר עֵנִי וְדִרְכִיָּה דְרַכִּי נוֹעַם וְבִאֲמַת בּוֹמֵן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל כֹּאֲרֵץ וְהָיָה מִצְבֵּם טוֹב וְעֵנִים הָיוּ מוֹעֲטִים הָיוּ יוֹכֵלִין לְקַיֵּם דִּי מַחְסוּרוֹ וְגוֹ' אֲבָל כִּשְׁגַלְיָנו מֵאֲרִצֵּינוּ וְעֵנִים נִתְרַבּוּ וְעִשְׂרִים נִחְמַעְמוּ וְאֵם אִפִּילוּ יַחֲלָקוּ הָעִשְׂרִים כֹּל מְעוֹתֵיהֶם לֹא יִסְפִּיקוּ לְהַשְׁלִים לְכָל הָעֵנִים דִּי מַחְסוּרָם לְכֵן הִקְטֵנו חֲכָמִים מְעַשֵּׂר וְחוֹמֵשׁ וְלֹא יוֹתֵר דְּבַהֲכִרַח לְתַת נְבוֹל וְכִמוֹ שֶׁאִמְרַר רַבָּא בְּתַעֲנִיחַ (ד'): כוֹלָהוּ מִצִּינָא לְבַר מְהָא לְפִתּוּחַ הַפֶּתַח וְלוֹמֵר כָּל דְּצָרִיךְ יִיתִי וְיִכּוֹל מְשׁוֹם דְּנִפְיִשׁ חִילֵי דְמַחְזוּא שֶׁהִרְבֵּה עֵנִים יֵשׁ שְׂמוֹקָא מְכַלִּיא קִרְנָא עֵישׁ.

¹¹ וּבְמִילוֹת חֲסִידִים. הוּא שֶׁסֵּ טַפֵּל עַל שְׂעֵי עֵינָיו מִן הַמְּלֵאחַ הָאֵחָד שִׁיעוֹר הָאֵדָם לִשְׂרָאֵל בְּמִטְוֵנו כְּגוֹן לְדָקָה וְפִדְיוֹן שְׂבוּיִם וְהַשְׂעֵי שִׁיעוֹר אֶחָד בְּגוֹשׁ כְּגוֹן יוֹדֵם אֲבָלִים וְלֵלוֹת אֵת הַמַּתִּים וְלִבּוֹא לְהוֹפֵת הַתִּים וְזוֹמַה לֹּה וְמֵה שֶׁאִמְרַר בְּכֵאֵן נִמְלִיחַ אֵין לֵה שִׁיעוֹר רוֹלָה לִמְדַר לְעוֹד הָאֵדָם בְּגוֹשׁ אֵךְ שִׁיעוֹר אֶחָד בְּמִטְוֵנו יֵשׁ לוֹ שִׁיעוֹר וְהוּא חֲמוּשִׁית מִמּוֹט וְלֹא יִתְחַיֵּב לְתַת יוֹתֵר מִחֲמוּשִׁית מִמּוֹט לְבַד אִם עֵשָׂה כֵן בְּמַת הַחִידוֹת וְאִמְרו (כְּתוּבָה דף ג.) מִנּוּ בְּלוֹשָׁה לְהוֹיֵת אֵדָם מִפִּירֵשׁ חוֹמֵשׁ נִכְסָיו לְמֵלֵאחַ וְיִאֲוֵר זֹאת הַהֲלָכָה אֲלֵנוּ מֵה שֶׁאִמְרַר וְהוּא כְּשֶׁהָאֵדָם יִרְאֶה שְׂבוּיִם שֶׁהוּא חַיִּיב לְפָחוֹם כֹּאֲשֶׁר טוֹה הַקְּבָ"ה אוֹ רַעֲבִים אוֹ עֲחָמִים שֶׁהוּא חַיִּיב לְהַשְׁבִּיעַם וְלִבְטַח מְעַרְמִיָּהם כִּמוֹ שֶׁאִמְרו דִּי מַחְסוּרָו אֲשֶׁר יַחְסֵר לוֹ (דְּבָרִים טו) וְסִירָבוּ לְמַלְאֵת חֲסוֹדָם כְּשִׁיחִיָּה מֵה שִׁחְבַּר לֵהם אוֹ מֵה שִׁלְטַרְטָו לְפִדְיוֹם פְּחוֹת מְחֻמְשִׁית מִמּוֹט אוֹ כִּפֵּי חֲמוּשִׁיתוֹ אֲבָל אִם יִעֲרָךְ לְתַת לֵהם יוֹתֵר מֵן הַחֻמֵשׁ יִתֵּן חֲמוּשִׁית בְּלִבְדוֹ וְיִסְתַּלֵּךְ מִלְּתַת עוֹד וְלֹא יִהְיֶה עוֹן עֲלָיו בְּאִמְרַשׁ לְהַשְׁלִים כָּל מֵה שֶׁצָּרִיךְ לֵהם לְפִי שְׂרָבִים יוֹתֵר מֵן הַחֻמֵשׁ אֲבָל אִם לֹא נִזְדַּמְּן לוֹ דְּבַר מֵאֲשֶׁר זָכְרָנוּ יוֹלֵא הַחֻמֵשׁ מִן הַרְיוּחַ וְלֹא מִן הַקֶּץ וְיִתְנֵהוּ בְּרַכִּי אֵלֶּה:

¹² דִּין א' . עַד חוֹמֵשׁ מִנְכָסָיו וְכו' . בְּרַמְבַּ"ם צִפְרִינֵשׁ הַמַּסְנֵה רִישׁ פֶּאֶה כְּתַב ח"ל וּבְמִילוֹת חֲסִידִים וְכו' וְהוּלָּה חֲמוּשִׁית מְעוֹנו וְלֹא יִתְחַיֵּב לְתַת יוֹתֵר מִחֲמוּשִׁית מְעוֹנו לְבַד אִם עֵשָׂה כֵן צַדִּיק חֲסִידוֹת וְאִמְרַר נִמְנו בְּלוֹשָׁה לְבִיּוֹת מְפִרֵשׁ אֵדָם חוֹמֵשׁ מִנְכָסָיו לְמַלְאֵת וְכו' וְהוּלָּה בְּשֶׁלֶם יִדְלָה שְׂבוּיִם שֶׁהוּא חַיִּיב לְפָחוֹם וְכו' אֲבָל אִם יִעֲרָךְ לְתַת לֵהם יוֹתֵר מֵן חוֹמֵשׁ יִתֵּן חֲמוּשִׁית בְּלִבְדוֹ וְיִסְתַּלֵּךְ מִלְּתַת עוֹד וְלֹא יִהְיֶה עוֹן עֲלָיו וְכו' אֲבָל אִם לֹא נִזְדַּמְּן לוֹ דְּבַר מֵאֲשֶׁר זָכְרָנוּ יוֹלֵא הַחֻמֵשׁ מִן הַרְיוּחַ וְלֹא מִן הַקֶּץ וְיִתְנֵהוּ בְּרַכִּי מִן הַרְיוּחַ וְלֹא מִן הַקֶּץ וְיִתְנֵהוּ בְּרַכִּי יִפֵּה צַס' יִפֵּה מְדַלָּה פ"ק דְּפֶאֶה שְׂרָבִים מְדַצְרִיו שֶׁהִתִּיקוֹן הָיָה לְחַיִּיב צִנְתִּינָה הַחֻמֵשׁ וְאִלוּ הוּלָּה יִדְלָה לְתַת יוֹתֵר הָיוּ מַתִּי חֲסִידוֹת וְכו' מֵה זֶה שֶׁלַח ד"ג לְרַצִּי יִשְׁנֵן וְכו' וְעוֹד צַפ' נְעֵדָה תִּנְיָם הַמְּנֻזָּו אֵל יִצְזָנוּ יוֹתֵר מִחֻמֵשׁ וְעַעֵשָׂה צַל' שְׂצַקָּה לְצֻזָּנוּ וְכו' וְהַדְּמַצְ"ס גּוֹפִיָּה פ"ז דְּמַתְּנוֹת עֵנִים כְּתַב דְּחוֹמֵשׁ מְלוֹה מִן הַמְּנֻזָּד וְכו' עַכ"ל וְמֵה שֶׁהִקְטֵנו מֵאֲחַי דְּאִמְרו צִדוּס' הַתַּם עַד"ג דְּשֶׁלַח לְר' יִשְׁנֵן וְכו' אִי שֶׁהָיָה לְאֵחָד ל"ק דְּמַלִּיכֵן לְמַיְמַר דְּע"ס הַרְמַצְ"ס דְּיוֹתֵר מִחֻמֵשׁ מַתִּי חֲסִידוֹת הָיִינוּ עוֹד מְעַט מִחֻמֵשׁ. וְאוֹתָהּ שֶׁאִמְרו צִדוּסְלַמִּי דְּשֶׁלַח ד"ג לְר' יִשְׁנֵן הָיִינוּ מְעוֹד מְעוֹט דְּר' יִשְׁנֵן חִילְקָ כָּל נְכָסָיו לְעֵנִים וְכָל נְכָסָיו לֹא מַלִּי פְּלִיג וְהָיִינוּ דְּשֶׁלַח לִי' ד"ג וְהֵלֵךְ אִמְרו חוֹמֵשׁ מִנְכָסָיו לְמַלְאֵת כְּלוֹמֵר דְּמַהֲבִיא אֶתֶּה תִּשְׁטוֹעַ דְּבַל נְכָסָיו לֹא דְּכִיּוֹן דְּהַחִיּוֹז הוּלָּה חוֹמֵשׁ מְסַתְּרָם דְּהַחֲסִידוֹת הוּא מְעַט יוֹתֵר אֲבָל כָּל נְכָסָיו לֹא. אֲבָל מֵה שֶׁהִקְטֵנו הִכָּן עוֹד לְכֹאֲוֵרָה קָשִׁיא:

¹³ **ד ועתה** נבאר פרט אחד קטנע הרבה בענין זדקה (** י"א דמק שאמרו דחומש הוא מדה יפה ה"מ בשלא נודע לו שיש בעיר עניים התאכזים ללחם או ערומים שלזיכים לכסות אבל כשודע שיש בעיר אלמנות ויתומים וכה"ג אנשים מזוקים כאלו שאין לאל ידם להשיע את עלמם מחויב מדינא להפריש עד חומש נכסיו וכן משמע מדברי הגר"א שדעתו כן וה"מ כשירו משגת ליתן שיפור זה אבל אין מחויב לדחוק את עלמו לזה רק מזל מלוא וכנ"ל ופיין נבג"ה שהארכנו בזה :

¹⁴ **א [א]** * שיעור נתינתה אם ידו משגת יתן א כפי צורך העניים ואם אין ידו משגת כל כך יתן עד חומש נכסיו מצוה מן המוכחר [ב] ואחד מעשרה מדה בינונית פחות מכאן עין רעה ב [ג] וחומש זה (ה) שאמרו שנה ראשונה מהקרן מכאן ואילך חומש (א) שהרויח בכל שנה :

הנה ד ואל יבזבז אדם יותר מחומש שלא יטעך לכריות (כ"י בשם הגמ' פ' נערה שנחפחה) ודוקא כל ימי חייו אבל בשעת מותו יכול אדם ליתן זדקה כל מה שירצה

¹⁵ ובדבר אם תקנת אושא שאל יבזבו יותר מחומש הוא איסור או רק עצה טובה. הנה מלשון הגמ' משמע שאסור דהא מקשה בכתובות דף ס"ו על מר עוקבא שחילק בשעת מיתתו פלגא מנכסיו מהא דאל יבזבו יותר מחומש ואם רק עצה טובה היה פשוט שאין שייך זה לאח"מ אבל אם הוא איסור היה סבור המקשה שלא פלוג ותירץ שמ"מ לא תקנו היכא דלא שייך הטעם. אבל בשט"מ שם משמע לפי שמפרש המדרש דיש מצוה אף ביותר מחומש באם הוא לתלמוד תורה עיי"ש. והנה לא כתב הרמב"ם הדין דאל יבזבו יותר מחומש אלא בסוף הלכות ערכין ולא בצדקה בהלכות מתנות עניים ובש"ע מפורש שהמחבר סובר דבידו משגת מחוייב ליתן כפי צורך העניים אף שהוא יותר מחומש משמע שסובר בדעת הרמב"ם שכיון שדין התורה הוא שיתן כפי צורך העניים לא תקנו רבנן לאסור וגם לא לעצה טובה בצדקה רק להקדיש אסרו. ומה שבדף נ' איתא ולא הניחו ר"ע לבזבו הוא מחמת שר' ישבב לא היתה ידו משגת. עכ"פ הרמ"א שכתב ואל יבזבו יותר מחומש בצדקה פליג וסובר שאסור וכדמוכח מהא דמר עוקבא ודעת הרמב"ם והמחבר צ"ע. עכ"פ למעשה אין לבזבו יותר מחומש אם לא לחשש פקוח נפש.

¹⁶ **המבזבז.** כתב רש"י ז"ל המבזבז לעניים, ובמהדורא קמא כתב המבזבז נכסיו להקדש ע"כ. ואמרו במדרש רבות פרשת בהר רבי טרפון יהב לרבי עקיבא שית מאה קנטרין דכסף, א"ל כו', עד א"ל אית בר נש יהב מגן אפוכי דידה הן היא, א"ל גבי דוד מלך ישראל דכתיב ביה פור נתן לאביונים וצדקתו עומדת לעד ע"כ. ומשמע לי דהכי סירשו אית בר נש דיהיב מגן ס"י שאין לו ונותן כל אשר לו דהא המבזבז לא יבזבו יותר מחומש, ופירוש מגן בחנם, כלומר על לא דבר נותן אפוכי דידה הן היא ס"י שכרו חייבן הוא ומשני ליה מדכתיב סור נתן לאביונים וכו', פירוש אע"ג דהמבזבז אל יבזבו יותר מחומש מכל מקום אם עבר וסור צדקתו עומדת לעד, פירוש דלעולם יהיה לו ממון כדי לעשות צדקה ולא יחסר לו. ויש לנו לחלק דלא אמרינן הכי אלא לתלמוד תורה וכמו שעשה רבי עקיבא, אבל לחלק לעניים לא, והו' שכתב רש"י ז"ל הכא לעניים. ועוד יש לו לפרש המדרש בענין אחר ואין להאריך כנ"ל.

¹⁷ עשיר מופלג מותר לבזבו אף יותר מחומש מנכסיו (עי' רמ"ט) ואם אינו מופלג בעשירות יתן עד חומש נכסיו ואל יבזבו יותר מחומש כדי שלא יצטרך לבריות. ומדה זו היא עין יפה, ומדה בינונית ליתן על כל פנים מעשר פחות מכן הוא עין רעה:

¹⁸ תנן התם אין פותרין

לעני העובר ממקום למקום מכבר בפונדיון מארבע סאין בסלע לן נותנין לו פרנסת לינה מאי פרנסת לינה אמר רב פפא אפודיא ובי סדיא שבת נותנין לו מזון שלש סעודות תנא ר' אם היה מחזיר על הפתחים אין נוקקין לו והוא עניא דהוה מחזיר על הפתחים דאתא לקמיה דרב פפא לא מודקיק ליה א"ל רב סמא בריה דרב ייבא לרב פפא אי מר לא מודקיק ליה אינש אורינא לא מודקיק ליה לימות (ג) ליה והא תניא אם היה עני המחזיר על הפתחים אין נוקקין לו א"ל אין נוקקין לו למתנה מרובה אבל נוקקין לו למתנה מועטה

מכבר בפונדיון. ככר הלוקח

בפונדיון כשולקחין ארבע סאין חמין בסלע ומגניע לפונדיון ח"י קב שהסלע מ"ח פונדיון וארבע סאין מ"ח חלף קבין והחטוי שהוא עומן וחופה ומוכר בשוק משחכר מחלה הרי שטקן ככר של רובע הקב בפונדיון: לן. בלילה: פרנסת לעני. לרבי לניה: כי סדיא. כר לתת מראשותיו: אין נוקקין לו. לתת מעות מן הקופה אחרי שלמד לחזר על הפתחים דיו בקך:

¹⁹ א' אודקיק ליה. רב פפא נבחי

היה ולא נתן לו מן הקופה דתניא אין נותנין לו מן הקופה כיון שמחזר על הפתחים וא"ל רב סמא אי מר לא אודקיק ליה לתת לו מן הקופה (י) הי"ט כדי סעודה כ"ש שנס אחריס לא יתנו לו ומסיק הא דתניא אין נוקקין לו מן הקופה הי"ט כדי סעודה אבל דבר למוסר יתנו לו:

¹⁹ ז' מפרנסין

ומכסין עניי עכו"ם עם עניי ישראל מפני דרכי שלום. ועני המחזר על הפתחים אין נוקקין לו למתנה מרובה אבל נותנין לו מתנה מועטת. ואסור להחזיר את העני ששאל ריקם ואפילו אתה נותן לו גרוגרת אחת שנאמר אל ישוב דך נבלם:

א(א) כמה נותנין לעני די מחסורו אשר יחסר לו. כיצד אם הוא רעב וצריך

לאכול יאכילהו. הוא ערום וצריך לכסות יכסהו. אין לו כלי בית קונה לו כלי בית. ואפילו היה דרכו לרכוב סוס ועבד לרוץ לפניו כשהיה עשיר והעני (ב) קונין לו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו (ג) וכן לכל אחד ואחד לפי מה שצריך. תניא בספרי די מחסורו אשר יחסר לו (ד) למה נאמרו כולם ב] ללמדך שהראוי ליתן לו פת נותנין לו פת עיסה נותנין לו עיסה מעה מעה ג] הראוי ליתן לו פת חמה חמה צונן צונן להאכילו לתוך פיו מאכילו. אין לו אשה ובא לישא משיאין לו אשה ושוכרין לו בית ומציעין לו מטה וכלי תשמישו ואחר כך משיאין לו אשה: ב אשה שבאה לינשא משיאין אותה (ד) ונותנין לה לפחות חמשים זוז של כסף מדינה ואם יוכלו על יותר יתנו לה לפי כבודה: ג ובעני המחזור על הפתחים כתב הרמב"ם אין נותנין לו מתנה מרובה אלא מתנה מועטת ואסור להחזיר העני השואל ריקם אפילו אין נותן לו אלא גרוגרת אחת שנאמר (תהלים עד כא) אל ישוב דך נכלם. (ה) ולשון אדוני אבי הרא"ש ז"ל אין נותנין לו מן הקופה מתנה מרובה אלא מתנה מועטת (ו) משמע דאגבאי צדקה קאי (ז) ומסתברא כדברי הרמב"ם שעל כל אדם קאי דכיון שהוא מחזור אין האחד צריך ליתן לו די מחסורו:

ורבינו הבן דברי

הרמב"ם מדכתב דין זה צפ"ו ודין קופה כתב צפ"ט א"כ מוכן שפרש דעל כל אדם קאי הך דאין נוקקין כלומר דאין נוקקין לו לתת די מחסורו אפילו יהיה יד הנותן משגת כמו שכתב בתחלת אותו פרק מלות עשה ליתן זדקה לעני ישראל כפי מה שראוי לעני אם יהיה יד הנותן משגת וכו' דמדבר לכל יחד שיתן לפי מה שחסר העני ואם אין יד הנותן משגת לבדו יצטרף עם אחרים וימשיכו הדין עד שכתב ועני המחזור על הפתחים וכו' דבעני כזה אפילו יד הנותן משגת אין נוקקין לו למתנה מרובה וכו' ועודא דרב פפא אין צריך לפרש דרב פפא גבאי היה אלא דהעני שאל ממנו שיתן לו מיסו די מחסורו כי רב פפא עשיר היה כדאיתא פרק חיובו נשך (ב"מ דף ס"ה.) בפירוש רש"י (ד"ה וחי) והעני שאל ממנו מתנה מרובה ולא אזדקיק ליה ומסיק דאין נוקקין לו למתנה מרובה אצל נוקקין לו למתנה מועטת וכתב רבינו דמסתברא כדברי הרמב"ם וכן נראה לפע"ד עיקר דברי רבינו שהדין דברי הרמב"ם על נכון ודלא כב"י

שהשיג על רבינו והרב בהגהת שלחן ערוך (ס"ח) נמשך אחריו ויתא מיהו הפסק שפסקו המוספות והרא"ש דמחזור על הפתחים אין הגבאי נותן לו מן הקופה מתנה מרובה אלא מתנה מועטת מודה בה גס הרמב"ם ורבינו שדין אמת הוא אלא שפירא להו דאף על כל אדם קאי דאפילו עשיר מופלג אין נוקקין לה שמחזור על הפתחים למתנה מרובה אלא למתנה מועטת ולאפוקי שאר עניים דנוקקין להם אף למתנה מרובה אם יד הנותן משגת אצל גבאי זדקה אין לו ליתן מן הקופה אלא לפי טיפולו אפילו אינו מחזור על הפתחים: ובין התימה על מ"ש ב"י ודבר תימה הוא מה שכתב רבינו דלצורך האחד ליתן לו די מחסורו דלמה לא יודיע זערו לרבים ודין כולם יתנו לו די מחסורו דהלא גריס סימן רמ"ט כתב רבינו שיעור נתינתה אם ידו משגת יתן כפי צורך העניים וכו' וכן בסוף סימן זה כתב ואם ידו משגת ליתן לכל שואל די מחסורו אשריו וכו' אלמא דבדו משגת ליתן לכל שואל די מחסורו חייב ליתן לו כל מחסורו כאשר הוא שואל ממנו והס ג"כ דברי הרמב"ם צפ"ו (ה"א) שכתב מלות עשה ליתן זדקה וכו' לפי מה שחסר העני אמה מלווה ליתן לו אם אין לו כסות וכו' וצדקה מתיאמת האשה (דף ס"ו:) ס"ר אמרו עליו על הלל הזקן שלקח לעני פן טובים אחד סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו פעם אחת לא מלא עבד לרוץ לפניו וכן לפניו שלשה מילין ועוד כיון שהרמב"ם לא כתב דין קופה כי אם צפ"ט

צ"ע ודין דברי צפ"ו שכתב ועני המחזור על הפתחים אין נוקקין לו למתנה מרובה וכו' שרצונו לומר אין נוקקין לו מן הקופה אלא בעל כרחך על כל אדם קאי וכל אדם כשידו משגת מלווה ליתן לעני שאינו מחזור על הפתחים לפי מה שחסר העני וכו' והכי נקטינן כהרמב"ם ורבינו: [קונטרס אחרון] ובבעני המחזור על הפתחים וכו'. מהר"ך ז"ל (פרישה אות ו ודרישה אות א) כתב לפרש דברי הרמב"ם והרא"ש ורבינו בדוחקים טובה ולא נהירא ובחיתורי התבאר ברווחא צפ"ד ע"ש ועד כאן:]

ומ"ש ולשון אדוני אבי ז"ל אין נותנין לו מן הקופה מתנה מרובה וכו'. צפ"ק דצ"ב (ט.) ההוא עינא דהוה מחזור על הפתחים דאחא לקמיה דרב פפא לא מזדקיק ליה אמר ליה רב סמא בריה דרב יבבא לרב פפא אי מר לא מזדקיק ליה אינש אחרינא לא מזדקיק ליה ליתמו ח] ליה והמניא אם היה

עני המחזור על הפתחים אין נוקקין לו אמר ליה אין נוקקין לו למתנה מרובה אצל נוקקין לו למתנה מועטת. ופירש רש"י אין נוקקין לו לתת מעות מן הקופה אחרי שלמד לחזור על הפתחים דיו בכך: ולא

אזדקיק ליה. אפילו לפרנסו ט: וכן פירשו המוספות (ד"ה לא) דרב פפא גבאי זדקה הוה ולא נתן לו מן הקופה אמר ליה רב סמא אי מר לא מזדקיק ליה לתת לו ר] כדי סעודה כל שכן שגס אחרים לא יתנו לו. וכ"כ הרא"ש שם (ס"י לה) אהא דמייתי מאי דתנן התם (פאה פ"ח מ"ו) אין פוחטין לעני העובר ממקום למקום מכבר צפונדין וכו' ואם עני המחזור על הפתחים הוא אין נוקקין [ליתן] לו מן הקופה מתנה מרובה אלא מתנה מועטת וכן נראה מדברי בעל הגמרא שם דכתב להא דעמי המחזור על הפתחים וכו' גבי הא דתנן אין פוחטין לעני העובר ממקום למקום וכו' ומשמע דהיה מתניטין בקופה איירי וגם כך הוא דעת הרמב"ם ז"ל דגבי מתנה מרובה נקט אין נותנין לשון רבים לומר דמיירי בקופה שהיא נגזרת משל רבים וגבי אסור להחזיר העני השואל ריקם כתב אפילו אין נותן לו אלא גרוגרת אחת לשון יחיד לומר דהיה לא מיירי בקופה אלא בכל אדם. ורבינו הפליג דעת הרמב"ם לדעת אחרת שהיא היפך המפרשים והפוסקים וכתב דהיינו מסתברא ועוד שכתב דכיון שהוא מחזור על הפתחים אין האחד צריך ליתן לו די מחסורו דמשמע שאם אינו מחזור על הפתחים צריך האחד לתת לו מחסורו ודבר תימה הוא דלמה לא יודיע זערו לרבים ודין כולם יתנו לו די מחסורו:

א כמה נותנין לעני די מחסורו אשד יחסר לו כיצד. אם היה רעב יאכילוהו היה צריך לכסות יכסוהו אין לו כלי בית קונה לו כלי בית ואפי' אם היה דרכו לרכוב על סוס ועבד לרוץ לפניו כשהיה עשיר והעני קונה לו סוס ועבד [א] וכן לכל אחד ואחד לפי מה שצריך. [ב] הראוי לתת לו פת נותנים לו פת. עיסה נותנים לו עיסה. מטה נותנים לו מטה. הראוי ליתן לו פת חמה חמה. צונן צונן. להאכילו לתוך פיו מאכילין. יאין לו אשה ובא לישא משיאין לו ושוברים לו בית ומציעים לו מטה וכלי תשמישו ואחר כך משיאין לו אשה :

הגה [ג] ונראה דכל זה בנבאי דקה או רבים ביחד **א** (א) חבלין (ה) היחיד מחוייב ליתן לעני די מחסורו אלא מודיע לעכו לרבים ואם אין רבים חללו יתן לו היחיד אם ידו משנת (דף ס"ז) ת"ר הטור) וכמו שנתבאר סימן רמ"ט :

רנ אבל אין היחיד כו'. והנ"ח כ' דגם היחיד מחוייב ליתן לו כל די מחסורו אם ידו משנת וכלעיל ר"ס רמ"ט וכ"כ הרמב"ם פ"ז מהל' מ"ע ליתן דקה כו' לפי מה שחסר העני אהה מלווה ליתן לו אם אין לו כסות כו' בפרק מליאת האשה (דף ס"ז) ת"ר אמרו על הלל הזקן שלקח לעני בן טובים סוס לרכוב עליו כו' אלא ע"כ כל אדם שידו משנת מלווה ליתן לעני שאינו מחזר על הפתחים לפי מה שחסר העני ואין מכל זה הכרח וי"ל דכל זה מיירי בשאין רבים חללו או שאין יד רבים משנת לסייע לו :

[ב] ונראה דכו"ז כו'. וב"ה ה"ה ע"ז ממש"ש אמרו על הלל כו' ודברי ש"ך אין נראין :

ך יכתב רבינו הרמ"א בסעי' אי ונראה דכל זה בנבאי צדקה או רבים ביחד אבל אין היחיד מחוייב ליתן לעני די מחסורו אלא מודיע צערו לרבים ואם אין רבים חללו יתן לו היחיד אם ידו משנת עכ"ל ואינו טובין כלל דמסי"נ אם יד היחיד משנת כגון שהוא עשיר מופלג ועניים

מועטים שיכול למלאות לכולם די מחסורם אם אינו מחוייב הלא מצות הצדקה הוא על כל אחד מישראל במפורש בתורה וכמיש ריש סי' רמ"ט ואם אין יד משנת אפילו הנבאי פסור והרבים שטורים אם אין יד כולם משנת כגון שהעניים סובנים ועשירים מועטים כמו בעוה"ד בזמנינו זה וכן בדורות הרבה שלפנינו האם אפשר למלאות די מחסורו ואינם מחוייבים רק במעשר או תושב נבי מיש בר"ס רמ"ט ע"ש (הכ"ח ובג"ל) השינו עליו וה"ן סק"א מתקן דס"ל דכברניס חללו אינו מחוייב לכדו אפילו יד משנת ע"ש וכתב סג"ל דדכריו אינם נחלים והט"ו סק"א נגד ג"כ דודאי אין על היחיד היוב ליתן לו די מחסורו פ"ט והנ"ו תמוכים דאם ידו משנת למס אינו חייב ע"ט.

ך ויראה לי דהי"פ כגון שמצבינו טוב והנ עשירים בעיר ועניים מועטים דודאי החוב על כולם ולא על יחידים והגם שהיחיד יכול בעצמו למלאות די מחסורם מ"ס הרי מוטלים על כולם וזה כוונת רבינו הרמ"א רכ"ז בנבאי צדקה שהוא עומד בשם כל העיר או רבים ביחד אבל אין היחיד מחוייב ליתן די מחסורו כלכדו אפילו ידו משנת כשיש עוד עשירים בעיר ואפילו אם העני בא אצלו כודיע לכולם ויתנו כולם ובאמת אם אין רבים אצלו כגון שאינם בעיר או שהוא דר ביחידות חייב הוא לבדו לשאת אם ידו משנת וכן אם האחרים אינם רוצים ליתן ואין בידו לכופף אותם החיוב עליו לבדו וזהו דומה לכל המצות דאם אפילו הרגו רשעים בעיר מחוייב הוא לקיים המצוה כשירו משנת (וב"ל דגם כוונת סג"ך והט"ו) כן הוא וזכו גם כוונת סג"ך והט"ו השינו עליו וגם הטור אינו חולק בזה וכי"י שכתב הט"ו ריסק"א דלישנא וגם זה אינו מוכרח ע"ש וז"ל.